

Stjepan Lice

LITURGIJA U ŽIVOTU OBITELJSKE CRKVE (Razmišljanja o životu s Bogom u obitelji)

Obitelj je prva Crkva

Prve crkve koje je Bog pohodio jesu krajnje skromno boravište u Betlehemu u kojem se Isus rodio i siromašan dom uz drvodjeljsku radionicu u kojima je, i uz koje, Isus proživio trideset godina svoga dragocjenog zemaljskoga života. U oba slučaja crkva je, u stvari, bila obitelj. Obitelj Marije, majke Isusove, i Josipa, Ljubitelja njihova. Potom, o punini vrenena, Isus, naizgled, postaje beskućnik. Vazda na putu, odveć često i od najbližih neshvaćen, uistinu nije imao kamo nasloniti glavu. Ali i u tim životnim okolnostima u njegovoj je duši prisutan obiteljski dom koji ne gasne. Dom koji proistječe od Boga, teče kroz blagoslovnu zbilju obiteljskog života i, o svom ispunjenju, uvire u Boga. Isus će u tri godine svoga javnog djelovanja svojim pohodima unijeti, ucijepiti crkvu u mnoge domove, u mnoge obitelji: u kuću Matejevu, u kuću Jairovu, u kuću Zakejevu, u kuću Lazarovu, Martinu i Marijinu...

Otada svaka je obitelj Crkva. I upravo u onoj mjeri koliko je obitelj, toliko je i Crkva. Vrijedi i protivno: Crkva je samo onoliko Crkva koliko je obitelj, koliko su odnosi unutar nje, kao i odnosi prema drugima, u svjedočenju, upriscutnjenju Boga u svome prostoru i vremenu utemeljeni na uzajamnoj brižnosti i ljubavi. Izvan iskrenih i zauzetih obiteljskih odnosa, kao i u nevoljnim obiteljskim odnosima, Bog je zanemaren i ponižen. Zanemaren i ponižen kao osoba. Zanemaren i ponižen u liku svojih ljubljenih, u svojoj prisutnosti u svakom biću.

Bog je član svake obitelji

Od dana kada se rodio u Betlehemu, od dana kada je predao svoj duh na Golgoti, od uskrnoga jutra, od Emausa, od dana uzašašća, Bog, Isus član je svake obitelji. To je nedvojbeno činjenica. Bog je član svake obitelji. Ne samo svake svete obitelji. Već - svake obitelji. Podjednako svake obitelji koja ga niječe i izriče. Svake obitelji koja ga blagoslivlje i proklinje. Svake skladne i razrovane obitelji. Obitelji koja se odlučila za život i koja je od njega odustala. Svake obitelji. Jer Bog nikada ne izmiče. Njegovo je mjesto ponajprije ondje gdje svi smatraju da mu nije mjesto.

Bog je član obitelji ravnopravan sa svima ostalima. Njega dopada jednaki dio radosti. Patnje. Nerazumijevanja. Gnušanja. Oskudijeva li obitelj Bogom, oskudijeva i samom sobom. Obiluje li njime i njezin će život biti obilan.

Obitelj je biće

Bog na obitelj ne gleda kao na samo jedan više ili manje dobar splet odnosa. Bog se prema obitelji odnosi kao prema jednoj posebnoj zbilji, jednom posebnom biću. Biću koje u svojoj punini može živjeti samo ukoliko svjesno ili nesvjesno živi s njim. Ali živi s njim.

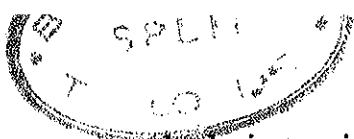
I brak je biće

Na početku obitelji, u njegovoj jezgri, stoji brak žene i muža, majke i oca. Jednako kao za obitelj i za brak valja reći da je biće. Samosvojno biće. Do bračnih drugova je da budu, da rastu u onome što su sakramentom braka postali: jedno u Bogu. Da u tome budu, da u tome rastu do kraja. Da njeguju svoje jedinstvo, svoju jedinstvenost uvažavajući istodobno osobnost jedno drugog. Jer ljubav živi jedino u slobodi. Prisila je sakati. Potire. Lišava njezine biti.

Umjesno je da se ljudi, jednako kao i Bog, odnose prema obitelji, prema braku, prema svakoj osobi koja je i tim imenima imenovana, kao prema ljubljenom biću. Za čiji se život vrijedno žrtvovati. Čijim je životom moguće biti blagoslovljen. A po tome i sam biti blagoslov.

Obitelj je rast

Kada se pojednostavnjeno govori o obitelji, misli se obično na roditelje i malu djecu. Međutim, to bude samo u jednom trenutku tako. U jednom posve ograničenom razdoblju. (Ako i tada.) Obitelj čine roditelji, djeca koja odrastaju,

osobe koje su uz njih vezane rodbinskim vezama, osobe koje to nisu, ali su s njima životno povezane. Osobe koje opterećuju život obitelji, čine ga zahtjevnijim. Osobe koje su prisutne kao blagoslov. Kao nadahnuće. I svi oni na neki način rastu, dozrijevaju, mijenjaju se i time nužno i trajno preoblikuju odnose unutar obitelji. (Jer život, a podjednako ni obitelj, ni brak, nije stanje već zbivanje, rast. Ukoliko je život, ukoliko je obitelj, ukoliko je brak.)

Isto tako kada se govori o obitelji, valja ne previdjeti svojevrsnu snažnu prisutnost trajno odsutnih i preminulih osoba koje su svojim postojanjem dodale životu obitelji, oduzele od njega, i time nastavile djelovati unutar obitelji.

Otvorenost obitelji

U obitelji koja je spremna živjeti sve razmjere svoje ljudskosti uvijek će i drugi biti dobrodošli. Ta otvorenost, koja u određenim okolnostima može poprijeti i značenje izloženosti, unosi nove sadržaje u život obitelji. Novu zahtjevnost i novu blagoslovnost.

Tek sagledavajući sve navedeno, možemo razaznati obrise zbilje u koju se smješta obitelj i njezin život, ne previdjeti nikoga među onima koji su okupljeni u imenu obitelj.

Liturgija obitelji

Svaka obitelj koja običajem, riječju, zdušno živi s Bogom, u svakome će danu naći prikladne trenutke koje će na različite načine podijeliti s njim. Ti trenuci u kojima se obitelj okuplja pred Bogom, u njemu, predstavljaju liturgiju obitelji. Pod taj naziv svrstavaju se svi bogoštovni čini u obitelji, a oni se, pak, mogu dijeliti na izvorne obiteljske bogoštovne čine te na one koji su na neki način odraz liturgije Crkve u slijedu liturgijske godine.

Liturgija je obitelji istininita, plodonosna jedino ako prirodno izrasta iz života obitelji. Svaka izvještačenost, prisilnost u liturgiji obitelji prije oduzima nego dodaje životnosti obitelji. Liturgija obitelji kao oaza posred svakodnevnog života obitelji ne može u sebi nositi izvor žive vode. Ona, jednostavno, ne može biti uokvirena nekim prigodama već mora prožimati sav život obitelji. Ona mora dotaći svakog člana obitelji u njegovoj osobnosti, biti mu okrilje i poticaj.

Ljubav - temeljni bogoštovni čin

Temeljni bogoštovni čin obitelji i svakog oblika života jest ljubav. Mi Boga ponajvećma štujemo ljubavlju. Razumljivo, život i rast u ljubavi neizrecivo potpomaže blagotvorna Božja prisutnost. Ali isto tako ljubav je ta koja dovodi Boga u područje svjesnosti. Njegovo djelovanje, njegov blagoslov lakše će uočiti, dublje iskusiti oni koji ljube. Biti svetac, naposljetku, možda ni ne znači ništa drugo nego biti svjestan da si ljubljen. Da te Bog ljubi.

Obitelj i svetost života

Obitelj je najpovlaštenije mjesto gdje se očituje, gdje se mora očitovati svetost života, svetost svake osobe. Kao što liturgija obitelji treba prožimati njezin život, tako će nužno život obitelji oblikovati njezinu liturgiju. Oblikovati do te mjere da ona na očit način neće biti moguća zbog stava većine članova obitelji ili i samo nekih od njih. U takvim prilikama preostaje onim članovima obitelji koje su željne života s Bogom u obitelji da svoju istinu žive ustrajno i nenametljivo, bez mnogo riječi, bez poučavanja, vedro i brižno. Mudri će i dosjetljivi roditelji u prijelomnim godinama života svoje djece znati bez prisile, bez odviše izvanjskosti upućivati svoju djecu na istinske Božje i ljudske vrijednosti, napose kroz vrijeme uskovitlanosti mnogobrojnih pitanja koja ne uspijevaju doseći zrelih odgovora. Uz ostalo, Isus nas želi poučiti i povjerenju i strpljivosti i predanosti. Onom istom povjerenju, onoj istoj strpljivosti, onoj istoj predanosti kojom se Bog obraća nama.

Suživot s Bogom

Punina obiteljskog života jest u tome da sav život bude u odnosu s Bogom. Time svaki i najjednostavniji čin, svaki trud, svaki govor, svaka nježnost, svaka bol, svako oduševljenje i svaki umor biva bogoštovni čin. Život čovjekov, život obitelji, onakav kakav nam je darovan, onaj na koji smo pozvani, suživot je s Bogom. Poziv upućen njemu da bude s nama. Poziv upućen nama da budemo s njim. Zahvalni što je s nama, puni pouzdanja u njega da do kraja odgovorno živimo svoju ljudskost.

Život - sakrament Božje ljubavi

Bog je obiteljima povjerio najuzvišeniji sakrament svoje ljubavi - život. Život koji je pohodio i obnovio. Za svakoga. Živjeti svoj i obiteljski život s razumijevanjem da je on sakrament ljubavi znači učiniti život liturgijom. Liturgiju životom. Od Boga biti za Boga. Biti obitelj.

Susret ljudske i Božje riječi

U liturgiji obitelji zbiva se susret Božje i ljudske riječi. Po njoj je svakome moguće slušajući drugoga čuti Boga. Slušajući Boga čuti drugoga. To svakako ne znači da je liturgija obitelji prilika da čovjek svojim spočitne ono što im nema snage reći izravno. Liturgija obitelji, molitva obitelji treba biti vrijeme blizine u kojem se izmiruju moguće protivnosti i napetosti. Stoga, molitvi obitelji pripada povlašteno vrijeme i povlašteno mjesto u toku dana. Razumljivo je da će to vrijeme biti bremenito i umorom pa i žurbom. No, to bi svakako trebao biti onaj trenutak dana u kojem se svi, ili gotovo svi, članovi obitelji nalaze na okupu raspoloživi jedni za druge. Svaka će obitelj znati prepoznati koji je to trenutak u uvjetima njezina života. Čini se, ipak, da je najprikladniji trenutak za zajedničku molitvu onaj u kojem se obitelj okuplja oko zajedničkog stola. Ovdje nije presudno koliko će duga biti ta molitva, koliko lijepim riječima biti izrečana. Nije presudno da li će to biti opći molitveni obrasci ili će ta molitva biti izrečena vlastitim riječima. Bitno je da se poštuje molitvena potreba i molitveni izraz svakog člana obitelji.

Molitva kojoj se Bog najviše raduje

Reći svome bračnom drugu: "Hvala ti za tebe. Hvala ti za nas. Hvala ti za našu djecu. Za naš život.", reći zajedno: "Hvala ti, Bože, za nas. Hvala ti za tebe. Hvala ti za sve.", to je molitva kojoj se Bog najviše raduje. Zbog nje, zbog istine koja iza takve molitve stoji Bog je poželio obitelj. I jer je u sretnim obiteljima budućnost svijeta, budućnost neba, Bog se trajno zauzima da bi svaka obitelj bila sretna. Da bi svako biće bilo sretno. Na nama je da mu, koliko god nam je moguće, istom ljubavlju, istom zauzetošću uzvratimo.

Sakramenti i liturgijska godina Crkve u životu obitelji

U liturgiji obitelji nužno će se ispreplitati i životom objedinjavati sakramenti, sakramentalni hod njezinih članova, s liturgijskom godinom Crkve.

Sakramenti

Primanje sakramenata bitno određuje (svakako: bitno želi odrediti) životni ritam obitelji. Na početku obitelji stoji sakrament braka iz kojeg izrasta, iz kojeg se razrasta sakrament obitelji.

Sakrament krštenja

Sakrament krštenja za koji se bračni drugovi u okolnostima svoga života pripravlja najmanje od začeca svoga djeteta, kroz trudnoću žene - majke i porod, kroz brigu oko darovanog bića, čijoj su duši smjeli dati tijelo, uprisutnjuje, uobiljuje liturgiju došašća, liturgiju Božića. Dijete nam je darovano. Gospodin je blizu. Da, Gospodin je ovdje.

Krštenje svakog djeteta predstavlja značajan događaj za život čitave obitelji. Za njega se ne valja pripremati umom koji ne umije dokučiti već srcem koje umije udomiti. Događaj krštenja u obitelji želi svakom njegovom članu podati, posvijetliti iskustvo, unaprijediti ga da je svatko dijete, da je svatko ljubljeno. Da je ljubav jedina zbilja koja je dostojna obitelji.

Sakramenti pomirenja i euharistije

Sakramenti pomirenja i euharistije, napose prve ispovijedi i prve pričesti, sakramenti su susreta, Božjeg razumijevanja i Božje podrške. Do roditelja je, do obitelji, da tu stvarnost učine pristupačnom svojoj djeci. Da ih uvedu u odnos povjerenja prema Bogu kao prema onome kome je stalo do njihove dobrobiti, njihove slobode i sreće. U ispovijedi možda nije najprikladnije reći: "Oprosti mi, Bože, što sam ti to učinio", već: "Oprosti mi, Bože, što sam to sebi, onome koga ti ljubiš, što sam to drugima, onima koje ti ljubiš učinio. Oprosti mi što sam tako spor u nasljedovanju ljubavi kojom ti nas ljubiš. Hvala ti što mi opraštaš ne umanjujući svoju zahtjevnost, ne umanjujući svoje povjerenje. Jer si takav znam da mogu, da smijem nastaviti s tobom zajedno."

Sakrament potvrde

Sakrament potvrde sakrament je po kojem se čovjek otvara za nadahnuća Božja, za marno, gorljivo služenje njima. Dijete koje je imalo priliku iskusiti da su mu roditelji spremno i vedro prihvatili da u nečemu budu prikraćeni, da nečega budu lišeni zbog svoje predanosti poticajima Duha Božjega, zbog svoje zauzetosti

za dobro, jednostavnije će u području svjesnosti iskusiti što je njegov ljudski poziv, što je njegovo ljudsko poslanje. Obitelj koja nalazi načina osposobiti svoje članove da usklađuju svoj život s poticajima Duha Božjega, doseže puninu svoje zrelosti. Njezin je život, doista, življenje susreta s Bogom.

Sakrament boleničkog pomazanja

Sakrament bolesničkog pomazanja u suvremenim uvjetima življenja najčešće se daje izvan obitelji - u bolnicama i staračkim domovima - premda je njegovo naravno mjesto upravo u obitelji. Tome pripomaže krivo shvaćanje sakramenta bolesničkog pomazanja kao sakramenta smrti namjesto kao sakramenta života. Uklanjanjem činjenice i zbilje bolesti, a slijedom toga i smrti, iz obitelji, gubi se jedna izuzetno bitna dimenzija obiteljskog života, oduzima od punine odnosa obitelji s Bogom. Jer bolest i smrt jesu - barem, trebale bi biti - snažan izričaj liturgije obitelji. Osjetljivost na Božju blizinu, odziv Božjoj blizini - i ovdje, i ondje, i u vremenu i u vječnosti - ma koliko to ljudski bilo teško i za onog koji se sprema na prijelaz i za one koji ostaju, koji nastavljaju svoj hod ovdje. Sakrament bolesničkog pomazanja jest izričit poziv na život, poziv jednako upućen bolesniku kao i svim članovima obitelji, poziv kojemu prepuštenost, skršenost nisu prikladan odgovor. Vezano uz to, čini mi se da su upravo obitelji najpozvanije prevrednovati, u skladu sa svojim odnosom s Bogom, prereći sprovedne obrede. Smrt nije kraj već novi početak, početak za koji treba biti dostojan. To je trenutak u kojem obitelj pred Bogom, pred preminulim, pred sobom, pred svijetom svjedoči da joj je stalo, ali i da s dubokim pouzdanjem ispraća ljubljeno-ga na susret s Ljubavlju koja ne umije zatajiti, da s dubokim pouzdanjem ostaje u Ljubavi, u Bogu u kojemu svi odnosi ostaju živi, u kojemu nitko nije ostavljen. Za obitelj to su trenuci, krajnji trenuci u kojima joj valja prepoznati da li je put kojim ide put Duha ili put praha. Svaka bolest, svaka smrt, uz svu bol koju budi, poziv je upućen svima kojih se ta bolest, ta smrt ma na koji način tiče da im život bude više živ, da im bude više za druge. Da bude Božji.

Liturgijska godina Crkve

Život s Bogom u obitelji nužno je oslonjen na hod Crkve kroz liturgijsku godinu. Pojedini blagdani i razdoblja liturgijske godine povlašteno su vrijeme u kojem obitelj može na različite načine doticati i pronicati Božju zbilju, biti svjedok i sudionik Božjeg djelovanja u životu Svijeta. To je ponajprije došašće i Božićno vrijeme, potom korizmeno vrijeme - napose Veliki tjedan - do Uskrsa te vazmeno vrijeme do Duhova, Tijelovo, Svi sveti i Dušni dan. Prikladno je da sva-

ko od tih razdoblja, da svaki od tih blagdana prožima život obitelji. Da se iskusi da svevremenitost Isusova života ima presudna udjela u sadašnjosti i budućnosti života svakog bića, svake obitelji.

Znakovi i povodi obiteljske liturgije

U tome će obitelji, uz svoj način svakodnevnog života s Bogom, u mnogome pomoći prikladni simboli: adventski vijenac, adventski kalendar, božićno drveće, svjetlo, voda kruh, knjiga, cvijet, križ, prazna stolica, otvoreni prozor, riba... Vrijedno je da u pripremanju i uređivanju tih simbola na svoj način sudjeluje čitava obitelj, jer svaki znak osim što progovara značenjima koja su mu prirodna i značenjima koja mu se pridaju, progovara i načinom na koji je priređen. Zbog toga će biti to rječitiji što je više ljubavi, truda i domišljatosti u njega uloženo. Pri tome je važno dopustiti znaku da sam govori, što manje ga tumačiti. Prvotni smisao znaka nije u tome da ga se iskaže već da ga se iskusi, da se prepozna njegov poticaj, da mu se odazove.

Nedaleko od kuće u kojoj stanujem, jedan svećenik u svojem samostanu oblikuje kip Franje Asiškoga koji govori: "Hvaljen budi, Gospodine moj, zbog brata Vjetra..." Kada sam o tome govorio u jednom društvu, jedan mi je prijatelj rekao: "Bit će zanimljivo vidjeti kako je prikazao vjetar." Međutim, dok sam gledao taj kip, meni je bilo zanimljivo nešto drugo: kako je prikazujući vjetar, uspio prikazati svetog Franju. Eto, to je ono što znakovi žele: biti govor tihe ljubavi - govor koji možda sporo dopire, ali nikada ne zamire.

Liturgija obitelji može se jednostavno nadovezivati, proisteći iz zajedničkog čitanja neke knjige, gledanja nekog filma, slušanja glazbe, pričanja priča, razgovora o životu, događajima u svijetu... Neposrednost tih trenutaka može često biti dragocjen poticaj za duboku molitvu iz srođenih duša. Iz života koji se zajednički živi izvire molitva kojom se predanije moli, ljubav kojom se zanosnije ljubi, blizina koja se čitavim bićem svednevice sa zahvalnošću čuti...

Liturgija obitelji i liturgija svijeta

I uopće, liturgija obitelji, život s Bogom u obitelji uvjet je, začetak ozbiljenja čovjekove povijesti, njegova vremena. Začetak liturgije svijeta, posvećenog života svijeta s Bogom. Života zahvalna. Jer, vrijeme je čovjeku darovano da od njega učini blagdan ljubavi čovjeka s Bogom. U tome je izuzetna odgovornost obitelji. I svih onih koji s njom dolaze u doticaj. Napose svih onih koji su poslani imati udjela u njezinu životu.